Viite: Lausuntopyyntö sivistys- ja tiedejaostolle aiheesta nuorisotakuun toteuttaminen

Lausunto sivistys- ja tiedejaostolle nuorisotakuun toteuttamisesta

Kasvaneen nuorisotyöttömyyden vallitessa työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä panostaa jatkossakin tehostetusti nuorten työttömyyden hoitamiseen sekä ennalta ehkäisevästi että vallitsevaan työttömyyteen puuttumalla. Ministeriö pitää nuorisotakuuta tärkeänä kokonaisuutena ja näkee tärkeäksi, että nuorisotakuu jatkuu kärkihankkeena. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää huolensa nuorisotakuun toteuttamiseen osoitettujen määrärahojen varsin rajusta vähennyksestä.

Nuorisotakuuta toimeenpantiin vuosien 2013–2015 välisenä aikana hallituksen myöntämän 60 miljoonan euron vuotuisella määrärahalla. Määrärahoista 28 miljoonaa euroa ohjattiin työ- ja elinkeinohallinnolle ja 32 miljoonaa euroa ohjattiin opetus- ja kulttuuriministeriön vastuualueille. Nuorisotakuuta ohjasi työ- ja elinkeinoministeriön vetämä ministeriöiden, työmarkkinajärjestöjen ja muiden keskeisten sidosryhmien edustajista muodostettu työryhmä. Työryhmän suosituksesta luotiin myös Nuorten aikuisten osaamisohjelma, jolle myönnettiin rahoitusta vuodelle 2013 27 miljoonaa euroa ja vuosille 2014–2016 52 miljoonaa euroa vuosittain.

Työ- ja elinkeinoministeriö näkee, että nuorisotakuu on tuonut merkittäviä positiivisia panostuksia nuorten perusasteen ja toisen asteen välisen nivelvaiheen sujuvoittamiseen. Nivelvaiheiden tukemisen ohella myös nuorisotyö sai merkittäviä lisäresursseja etsivään nuorisotyöhön, joka laajennettiin koko valtakunnan kattavaksi. Nuorisotakuun toimeenpanon aikana peruskoulusta eteenpäin siirtyneiden nuorten määrä on kasvanut ja etsivä nuorisotyö on tavoittanut yhä useampia työn ja koulutuksen ulkopuolella olleita nuoria. Nuorten aikuisten osaamisohjelma on tavoittanut nuoria, ainoastaan peruskoulupohjan omaavia aikuisia hyvin (n. 4000).

Nuorten tehostunut siirtyminen perusasteelta eteenpäin sekä Nuorten aikuisten osaamisohjelman käynnistyminen ovat osaltaan vaikuttaneet siihen, että niiden työttömien nuorten määrä, joilla on vain perusasteen tutkinto, on vaikeasta työllisyystilanteesta huolimatta vuoden 2015 aikana jonkin verran laskenut verrattuna vuoteen 2014. Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä heilahtelee talouden suhdanteiden mukaisesti. Peruskoulupohjalla olevien, työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten määrä on vuosia 2008 ja 2009 lukuun ottamatta laskenut tasaisesti vuodesta 2000 alkaen. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että etsivä nuorisotyö samoin kuin työpajatoiminta ovat omalta osaltaan vaikuttaneet trendiin.

Yleisen työllisyystilanteen heikentyessä nuorisotakuu ei ole saavuttanut kaikkia sille asetettuja tavoitteita työllisyyden edistämisen osalta. Työttömien nuorten lukumäärä on noussut tasaisesti vuoden 2013 alusta, jolloin nuorisotakuu käynnistyi. Vuoden 2015 elokuun lopussa työttömänä oli yli 48 000 alle 25-vuotiasta nuorta. Toisaalta nuorten työttömyys on toistaiseksi pysynyt keskimäärin suhteellisen lyhytkestoisena. Alle 25-vuotiaiden kohdalla työttömyyden keskimääräinen kesto on nyt noin 16 viikkoa, kun kaikkien ikäryhmien keskiarvo on 48 viikkoa. Nuorten työttömyyden lyhytkestoisuuteen on vaikuttanut nuorisotakuun myötä tehostunut nuorten palveluihin ohjautuminen. Kun nuorisotakuun toimeenpano käynnistyi vuonna 2013,

nousi nuorten palveluihin osallistuminen edelliseen vuoteen verrattuna yli 13 %, ja vuonna 2014 osallistuminen nousi edeltävään vuoteen verrattuna lähes 18 %.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen kärkihankkeen ”nuorisotakuu yhteisötakuun suuntaan” rahoitus tulee painottumaan opetus- ja kulttuuriministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonaloille. Tehdyt budjettiratkaisut vaikuttavat nuorisotakuun toimeenpanon painopisteisiin. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää hyvänä, että etsivän nuorisotyön rahoitusta jatketaan osana nuorisotakuun toimeenpanoa. Toisaalta ministeriö esittää huolensa alenevien määrärahojen johdosta. Etsivä nuorisotyö laajennettiin koko maan kattavaksi toiminnaksi nuorisotakuun rahoituksen ansiosta ja sen saavuttamien nuorten määrä on kasvanut tasaisesti nuorisotakuun toimeenpanon aikana. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää etsivän nuorisotyön merkitystä tärkeänä työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten saavuttamisen kannalta.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää hyvänä, että nuorisotakuun rahoitusta kohdennetaan myös nuorten sosiaali- ja terveyspalveluihin. Näin voidaan erilaisten kokeilujen kautta luoda uusia toimintatapoja ja siten vahvistaa joiltain osin palveluverkoston mahdollisuutta vastata esimerkiksi etsivän nuorisotyön saavuttamien työn ja koulutuksen ulkopuolisten nuorten palvelutarpeisiin.

”Nuorisotakuu yhteisötakuun suuntaan” kärkihankkeen rahoituksessa työhallintoon kohdistuneet määrärahaleikkaukset ovat varsin merkittävät. Työ- ja elinkeinoministeriö esittää huolensa määrärahaleikkausten seurauksista. Määrärahojen pudotus työhallinnolle on 28 miljoonaa euroa vuosittain. Tämän lisäksi on huomioitava myös työhallintoon kohdentuvat julkisen talouden sopeutuspaineista seuraavat alenevat määrärahat. Työ- ja elinkeinoministeriö näkee nuorten työllistymisen tukemisen ensiarvoisen tärkeäksi talouden taantumassa. Aktiivisella työvoimapolitiikalla on mahdollista pitää nuoret kiinni työelämässä haastavinakin aikoina, kun yritykset eivät rekrytoi uusia työntekijöitä.

Kuten edellä on osoitettu, tehostui nuorten palveluohjaus merkittävästi sekä hallinnon ohjeistusten että nuorisotakuun aiempien määrärahojen ansiosta. Erityisesti nuorten palkkatukijaksoihin osoitettujen määrärahojen vähentyminen tulee vaikuttamaan hiljattain oppilaitoksista valmistuneiden työllistymismahdollisuuksiin. Palkkatuella on tasoitettu nuorten työkokemuksen puutteesta johtuvaa rekrytointikynnystä. Työ- ja elinkeinoministeriö esitti 10 miljoonan euron vuosittaista määrärahalisäystä nuorten palkkatukeen vuosiksi 2016–2018.

Työ- ja elinkeinoministeriö on kehittänyt ja pilotoinut osana nuorisotakuuta nuorten yrittäjyyspajoja, joiden kautta on tuettu aloittavia nuoria yrittäjiä. Nuorten yrittäjyyspajatoimintaa laajennetaan kaikkiin TE-toimistoihin ja nuorten yrittäjyyden tukemista lisätään. Työ- ja elinkeinoministeriö esitti lisämäärärahoja nuorten yrittäjyyspajojen lisäämiseen yhteensä 2,25 miljoonaa euroa vuosiksi 2016–2018. Määrärahojen leikkaukset vaikuttavat negatiivisesti TE-toimistojen mahdollisuuksiin kilpailuttaa yrittäjyyspajoja, mutta pajoja tullaan järjestämään määrärahojen sallimissa puitteissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö esitti nuorisotakuun puitteissa määrärahoja myös nuorten ostopalveluihin, joiden avulla olisi enenevässä määrin ohjattu nuoria yksilölliseen valmennukseen, osaamisen arviointiin ja työnetsintään. Kasvanut ostopalveluiden hankkiminen nuorten palveluihin olisi tukenut myös hallitusohjelman muita tavoitteita, kuten esimerkiksi julkisen ja yksityisen työnvälityksen yhteistyön lisäämisestä. Lisääntyneellä yhteistyöllä yksityisten palveluntarjoajien kanssa olisi osaltaan varmistettu riittävä nuorten henkilökohtainen palvelu työelämäasioissa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on aloittanut Euroopan sosiaalirahaston tuella hajanaisten sähköisten palveluiden yhtenäistämisen. Nykyinen rahoitus mahdollistaa palveluiden digitalisoinnin käynnistämisen. Työn loppuun saattamiseksi ministeriö haki lisämäärärahaa 3,4 miljoonaa euroa vuosille 2016–2018. Rahoituksen puuttuminen hankaloittaa hallitusohjelmankin mukaista palveluiden digitalisoimista.

Nuorisotakuuta on vuodesta 2013 alkaen toimeenpantu sekä poikkihallinnollisesti että julkisen ja yksityisen yhteistyönä. Myös nuorten mielipiteitä on kuultu. Nuorisotakuun aikana syntyneitä hyviä käytäntöjä tullaan levittämään ja edelleen kehittämään jatkossa. Nuorisotakuun ansiona on ollut, että nuorten tilannetta tarkastellaan kokonaisuutena ja nuoret otetaan enemmän huomioon yksilöinä. Nuorisotakuun pohjalta on esimerkiksi noin 30 kaupungissa käynnistynyt Ohjaamo-toimintamalli, jossa nuorille tarjotaan työvoima-, sosiaali- terveys- ja koulutuspalveluita yhdestä paikasta. Toimintamalli on kehitetty vastaamaan nuorisotakuussa tunnistettuun haasteeseen siitä, että palvelujärjestelmämme on nuorten näkökulmasta sangen pirstaleinen.

Työ- ja elinkeinoministeriö muistuttaa, että Suomi on sitoutunut Eurooppa-neuvoston suositukseen nuorisotakuun toimeenpanosta kaikissa jäsenmaissa. Suomi on toiminut EU:ssa nuorisotakuun suunnan näyttäjänä, josta useat jäsenmaat ovat hakeneet mallia kansallisten nuorisotakuumalliensa järjestämiseen ja toteuttamiseen. Neuvosto suosittaa, että nuorisotakuun mukainen työpaikka, koulutus tai palvelu on tarjottava neljässä kuukaudessa työttömyyden alkamisesta.